

Konflikt v Jižní Osetii jako úvod k rusko-americké strategické konfrontaci?

Olympijská válka

Srpnové boje na Kavkaze přinesly nejrozsáhlejší a nejvážnější rusko-americkou konfrontaci od jomkippurské války v roce 1973. Ke krizi eskalované gruzínským útokem na Cchinvali došlo i přesto, že na ruské straně se o Saakašviliho přípravách vědělo, byly od jara diskutovány v médiích a Moskva dala jasně najevo, že vojensky zasáhne. Politika USA i Ruska v regionu v důsledku svéhlavosti gruzínského prezidenta selhaly na celé čáře.

Michail Saakašvili se stal gruzínským prezidentem po květnových volbách v roce 2003, v nichž proti oponentům zaznamenal zisk „demokratických“ více než 96 procent hlasů. Těchto voleb se však nesměli účastnit někteří „příliš kritičtí“ pozorovatelé Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Nový prezident spoluobčanům kromě vymýcení korupce slíbil především obnovení územní integrity země, která po konfliktech z počátku 90. let ztratila kontrolu nad třemi separatistickými provinciemi - Abcházií, Jižní Osetií a Adžarií. Prezidentův plán počítal sice s postupnou, avšak rychlou reintegrací zmíněných oblastí, které hodlal dosáhnout metodou cukru a biče. První příšla na řadu Adžarie, malý region u hranic s Tureckem obývaný Gruzíny muslimského vyznání. Zde se metoda „forsírované reintegrace“ zdařila – politické vedení republiky bylo odstraněno protikorupčním tažením a obyvatelstvo obdrželo hospodářskou pomoc.

Ještě v polovině roku 2004 se Tbilisi pokusilo stejným způsobem řešit i situaci v Jižní Osetii (po ní mělo dojít na Abcházií). Zde se ovšem předchozí metoda neosvědčila – jednak proto, že bič udeřil jako první, nevybíravě, a na cukr již nedošlo, jednak proto, že byly ignorovány etnické faktory. Ozbrojený zásah gruzínských bezpečnostních složek proti centru jihoosetské černé ekonomiky Ergneti nepostihl jen bezprostřední okolí prezidenta separatistické republiky Kokojtyho, ale prakticky veškeré obyvatelstvo, které vzhledem ke katastrofální hospodářské situaci nemělo jinou volbu než participovat na nelegálních aktivitách. Následně došlo k přestřelkám z ručních zbraní a vyhrocení vzájemné nenávnosti. Obdoba opatření, které v Adžarii separatisty politicky izolovalo, tedy v Jižní Osetii vedla k jejich posílení a nepopularitě gruzínských orgánů. International Crisis Group spolufinancovaná bývalým Saakašviliho sponzorem Sorošem proto již

osmnáct měsíců po nástupu nové administrativy vydala varování, že stávající politika Tbilisi nepovede k mírovému řešení konfliktu v Jižní Osetii. Experti ICG konstatovali, že ke znovusjednocení země mírovou cestou je třeba mnohem komplexnějšího přístupu, přičemž „břemeno leží na Gruzii, která spolu se svými mezinárodními partnery musí zlepšit bezpečnost lidí žijících v zóně konfliktu, prosazovat hospodářskou obnovu a rozvoj, zajistit právo Osetinců na řádný návrat a vytvořit uspořádání zaručující účinnou autonomii Jižní Osetie“. Jak dnes víme, toto memento zůstalo oslyšeno.

Proti komu Tbilisi zbrojilo?

Recepty západních expertů na mírové sjednocení Saakašviliho evidentně příliš nezajímaly. Odpověď na otázku, zda se Tbilisi v srpnu „nechalo vyprovokovat“ a „padlo do ruské pasti“, nebo naopak cílevědomě

realizovalo vlastní pochybený záměr, může pomoci zodpovědět pohled na strukturu jeho obranných výdajů a strukturu ozbrojených sil.

Proti komu Gruzie zbrojila? Příznivci Saakašviliho, včetně zástupců českého Člově-

Kasárna ruských mírových sil v Cхинvali po gruzínském útoku

ka v tísní, léta tvrdili, že ohromného množství nakupovaných zbraní je třeba pro případ napadení Ruskem. Při takovém napadení by ovšem ozbrojené síly Gruzie musely být technicky a morálně připraveny na asymetrický konflikt s protivníkem disponujícím naprostou vzdušnou nadvládou a zdrcující převahou v pozemní technice. Logickou odpověď představuje armáda připomínající libanonský Hizballáh, v souladu s ekonomickými možnostmi země maximálně nasycená ručními protivzdušnými a protitankovými prostředky. Velké nákupy těžké techniky, včetně taženého dělostřelectva a raketometů, jsou v takovém případě spíše nadbytečným luxusem, protože snadno zjistitelný rozměrný materiál bude na seznam ztrát připsán jako první, zejména pokud ho demaskujeme manévrováním. V očekávání asymetrického konfliktu by bylo spíše třeba masivně nakupovat lehké přenosné podpůrné zbraně, jako jsou minomety.

Pro případ protipovstaleckých operací se ovšem může zbrojit odlišně. Protitankových a protiletadlových prostředků je třeba jen tolik, kolik odpovídá chudému arzenálu protistrany – zato lze masivně investovat do výcviku a vybavení jednotek zvláštního určení zaměřených výlučně na boj s pěchotou – a v přiměřené míře nakupovat těžkou výzbroj poskytující jim palebnou podporu.

Jak tedy vypadala gruzínská armáda? Podle německých zdrojů byla rozhodující část investic směřována do výcviku a vybavení zhruba třetiny pěších brigád podle standardů NATO, s důrazem na ty prvky přípravy, které odlišují kvalitní západní pěchotu od jednotek improvizovaných či složených z rezervistů. Na seznamu nákupů vybavení jsou kromě několika málo kusů systémů vojskové PVO SA-8 a pár tuctů protitankových raket především stovky tanků, samohybné a tažené dělostřelectvo, raketomety, bitevní letouny

(podrobný přehled podal již článek kolegů Brousila a Kotrby v minulém vydání ATM). Takto vybavená armáda zjevně nepočítá s vedením existenčně důležité asymetrické války proti mnohem silnějším protivníkovi. A mimochodem: kdyby s ní počítala, sotva se i při tomto vybavení mohla morálně rozložit prakticky po dvou dnech bojů mimo vlastní území – v momentě, kdy by měla teprve začít plnit úkol, kvůli němuž existuje. Zdá se však možné, aby takováto síla byla budována pro protipovstaleckou operaci – byť je například zřejmé, že sebelépe modernizované T-72 v roli pěchotního tanku nemohou představovat víc než z nouze ctnost.

Shrnuto a potvrzeno: Je velmi těžké uvěřit, že by ozbrojené síly Gruzie, v posledních letech absorbující zhruba miliardu dolarů ročně, vzhledem ke své struktuře a vybavení vůbec kdy byly určeny k něčemu jinému než ke znovusjednocení země silou.

Válka jako ventil

Pro Saakašviliho, čelícího kritice za nevybíravé hromadění osobní moci, se patrně válka stala nástrojem řešení vnitropolitických problémů. Pokojné demonstranty kritizující svévolnou manipulaci s termínem parlamentních voleb nechal tento „prozápadni demokrat“ rozehnat vodními děly a slzným plynem, opozici pronásledoval a zastrašoval na základě obvinění, že kolaboruje s Rusy. Přesto se mu kritiku zcela umlčet nepodařilo a v důsledku svých praktik znevěrohodňujících šíření demokracie v postsovětském prostoru začínal být Američanům nepohodlný. Jeho poslední záchranou se mohl stát jen vybičovaný nacionalismus, jaký by následoval po rychlém vojenském vítězství.

Za předpokladu, že Moskva nebude okamžitě vojensky reagovat, mohla myšlen-

ka rozpoutat „olympijskou“ válku vypadat vcelku nadějně. Nejde ani tak o to, že premiér Putin pobýval v Pekingu, jako o skutečnost, že hlavní strategický partner Ruska v Šanghajske organizaci pro spolupráci, ČLR, v dané době neměl zájem odpoutávat pozornost od své gigantické investice do public relations. To mohlo poskytnout gruzínské armádě čas k obsazení Jižní Osetie – a následná mezinárodní jednání by již tak či onak musela počítat s faktickou vojenskou situací v terénu.

Moskva dala ještě v červenci, během cvičení Kavkaz 2008 (paralelně k němu probíhaly v Gruzii i manévry Immediate Response 2008 s americkou účastí) jasně najevo, že

ozbrojený zásah v Jižní Osetii tolerovat nebude. Saakašvili měl zjevně za to, že Rusové blafují – a nakonec, jako již tolikrát od rozpadu SSSR, ustoupí. Kdyby výchozí předpoklady byly jiné a s ruským zásahem se počítalo, byl by gruzínský štáb musel vyčlenit podstatnou část sil, aby nejprve obešla Cхинvali a zablo-

Americký raketový torpédoborec USS McFaul přiváží humanitární pomoc

Američtí vojáci přilétají do Tbilisi organizovat humanitární dodávky

kovala Rokský tunel. Obsazení města mohlo počkat, kdežto zablokování tunelu mělo jasnou prioritu. O částečné rozbití výstupu z tunelu se ostatně mohlo pokusit i gruzínské letectvo, vezmeme-li v úvahu maximální užitečný náklad robustních Su-25. Ani to se nestalo. Masivní dělostřelecká příprava útoku na sídelní aglomeraci, kromě toho, že porušila mezinárodní válečné právo a poskytla Moskvě vynikající záminku k zásahu, navíc také signalizovala protivníkovi zahájení útoku a poskytla mu čas k reakci. Jednotky gruzínské armády fakticky uvízly v bojích o Cchinvali a proti Rusům vyjždějícím z tunelu použily kazetovou munici, zjevně nepřilíš úspěšně. Pokus s částí sil obejít město z východu byl zastaven jen několik kilometrů severoseverozápadně od něj přicházejícími ruskými jednotkami, které vjely do tunelu Roki zhruba čtyřicet minut poté, co se dali do pohybu Gruzínci. V ten okamžik byla válka prohrána a dovršení porážky se stalo pouze otázkou času.

Mezinárodní souvislosti a důsledky konfliktu

V okamžiku vzniku tohoto textu všechny dostupné informace nasvědčují tomu, že prvořadou zodpovědnost za proměnu doutnajícího konfliktu nízké intenzity v rozsáhlou válku s nasazením všech druhů vojsk nese gruzínská strana. Moskva ovšem byla na válku připravena a po spotřebování elitních gruzínských jednotek na jihoosetském území navíc využila příležitosti ke kompletnímu zničení protivníkovy demoralizované armády i obranné infrastruktury. Sotva tedy lze tvrdit, že reakce Moskvy byla umírněná a sledovala humanitární účely; avšak po vyhlášení kosovské nezávislosti a podpisu česko-americké dohody o radaru Kreml zřejmě usoudil, že dokud jen mluví, neberou ho váž-

ně. Jinak řečeno: Rusko nepovažovalo svou mezinárodní pozici za dost silnou, aby si mohlo dovolit jakkoliv umírněnou reakci. Výsledkem je mimo jiné nasazení letecké kazetové munice v osídlených oblastech, zdokumentované organizací Human Rights Watch. Rusko tolerující žhářství jihoosetských milicí vyšlo sice z konfliktu vítězně, avšak s reputací stejně pošpiněnou jako útočník. Lze mít vážné pochyby, zda ústup Kazachstánu od podílu na ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan obcházejícím ruské území je dostatečnou kompenzací.

Jestliže reakce členů NATO ze „staré Evropy“ byly opatrné a usilovaly především o vytyčení hranice pro ruskou akci, Spojené státy se přinejmenším v oblasti politické rétoriky předvedly ve staronové roli „zatlačovatele ruského medvěda“. Kvůli válkám v Iráku a Afghánistánu a opotřebování svých ozbrojených sil jsou ovšem v situaci, kdy ještě nejméně pět až deset let nebudou mít fakticky čím zatlačovat. Silácké projevy, jako především

ten, který pronesla republikánská kandidátka na funkci viceprezidentky Palinová, tak pouze zhoršují vztahy s Moskvou, aniž by jí sebedemně ublížily.

V americké politice po roce 1989 ovšem došlo k zásadnímu zlomu: Vůbec poprvé je přípustné hovořit o Rusku jako o nepříteli, a to paradoxně v době, kdy si USA toto nepřátelství z mnoha důvodů nemohou dovolit.

Jestliže Polsko, pobaltské země a Ukrajina nabraly prakticky stejný kurs jako americké neokonzervativní elity, další ze států původně podporujících Saakašviliho, Izrael, naopak usiluje o obnovení korektních vztahů s Moskvou a od USA se zřetelně vzdaluje. Izraelci doufají, že se jim podaří omezit rozsah obnovované vojenské spolupráce Ruska se Sýrií, která by mohla narušit strategickou rovnováhu v regionu. Jestliže se jim to nepodaří, sníží se šance ministryně zahraničí Cipi Livni na premiérské křeslo – a tím i šance na uzavření mírové dohody s Palestinci.

Lehké obrněné vozidlo Cobra

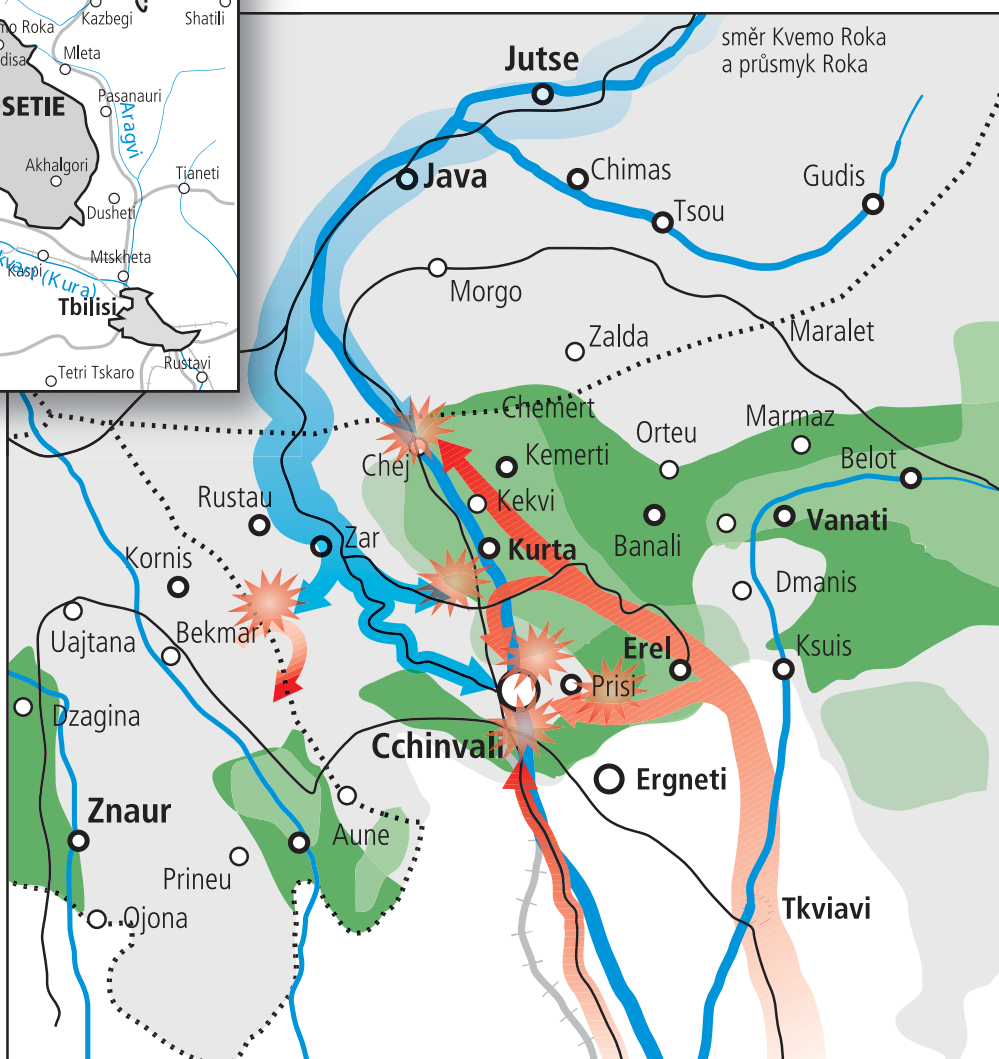
A Česká republika? Před válkou byla v Gruzii vůbec největším zahraničním investorem. Kromě státního podílu v ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan jen samotná firma Energo-Pro investovala do vodních elektráren a rozvodné soustavy přes půl miliardy dolarů. A navíc – ovšem – z ČR pocházela velká část výzbroje

Česká 152mm ShKH DANA v Gruzii

← Postup gruzínských vojsk
 → Postup ruských vojsk

poražené gruzínské armády. Když ministr zahraničí Karel Schwarzenberg říká, že jsme členem „Společnosti přátel Gruzie“, pak vlastně jen konstatuje, že jakkoliv se Saakašvili ukázal být mimořádně špatnou a destabilizující investicí, vsadili jsme na něj a na projekty s ním související již příliš mnoho.

Jestliže nemáme jinou možnost než podporovat gruzínského prezidenta, pak jsme zřejmě, radar neradar, spolu s ním prohráli na celé čáře. Čelný propagátor protiraketového systému Daniel Gouré už napsal, že po gruzínské krizi jsou fixní instalace v Evropě vlastně zastaralé a „mobilní systémy nebudou vyžadovat permanentní přítomnost v zámoří“. Jenomže právě zajištění trvalého amerického závazku a vojenské přítomnosti na našem území bylo hlavním cílem Topolánkovy vlády, když přes odpor veřejnosti protlačovala radar v Brdech...

Karel DOLEJŠÍ ■

Foto: DefenseLink, <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/http://document.kremlin.ru>,
Mapy: Štěpán Kotrba

Prameny:

Analysis: Georgian Army May Be Tough Nut for Russia to Crack. <http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,3550183,00.html>
 ARD: Georgier kämpfen mit deutschen Gewehren. <http://www.sueddeutsche.de/politik/652/306611/text/>
 Bahr: „Wir haben damals nicht so töricht und aufgeregt reagiert“. <http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,3596363,00.html>
<http://www.kavkaz-uzel.ru/newstext/news/id/1227002.html>
 Brousil, Z. - Kotrba, Š.: Kavkazský konflikt, Gruzie a její ozbrojená síla - fakta a souvislosti. <http://www.blisty.cz/art/42462.html>
 Friedman, G.: Georgia and Kosovo: A Single Intertwined Crisis. http://www.stratfor.com/weekly/georgia_and_kosovo_

single_intertwined_crisis
 Georgia: Avoiding War in South Ossetia. International Crisis Group, Tbilisi/Brussels 2004
 Georgia. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>
 Georgia: Satellite Images Show Destruction, Ethnic Attacks. <http://www.hr.wg.org/docs/2008/08/28/georgia19712.htm>
 Georgia „will join NATO“: Merkel. http://www.spacewar.com/reports/Georgia_will_join_NATO_Merkel_999.html
 Gouré, D.: Dealing With the Russian Threat. What Georgia Reveals About Missile Defenses for Europe. <http://www.defensenews.com/story.php?i=3711813&c=FEA&s=COM>
 Guttman, N.: War in Georgia Muddles Efforts To Confront Iran. Israel and U.S. Divided on Response to Russian Invasion. <http://www.forward.com/articles/13996/>
 Hadad, Sh.: Ex-envoy: Georgia modeled its army after IDF. <http://www.ynet.co.il/english/articles/0,7340,L-3580522,00.html>
 Hearst, D. - Orr, J.: Analysis: Georgia's decision to shell Tskinali could prove „reckless“. <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/08/russia.georgia1>
http://nvo.ng.ru/wars/2008-08-22/1_uroki.html
<http://www.kavkaz-uzel.ru/newstext/news/id/1226882.html>
 Kazakhstan considers to divert oil export route from BTC to Russia. <http://www.hurriyet.com.tr/english/finance/9714319.asp?scr=1>
 Palata, L.: „Policie neokrádá, lidem chodí výplaty“. Lidové noviny, 4. července 2008
 Robinson, M. - Antidze, M.: Georgian opposition promises tough questions. <http://www.reuters.com/article/reutersEdge/idUSLI934220080818>
<http://www.rian.ru/politics/20080808/150216350.html>
 Michnik, A.: Polska zdala gruziński egzamin. http://wyborcza.pl/1,88975,5676687,Adam_Michnik_Polska_zdala_gruzinski_egzamin.html

http://nvo.ng.ru/concepts/2008-09-05/5_formula.html?mthree=9
 OSZE-Beobachter machen Georgien schwere Vorwürfe. <http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,575396,00.html>
 Russia begins active stage of Caucasus 2008 military exercise. <http://en.rian.ru/world/20080715/114038236.html>
 Saakashvili Proposes „Patriot Act“. <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19346>
 Scheer, R.: Georgia War a Neocon Election Play? http://www.truthdig.com/report/item/20080812_georgia_war_a_neocon_election_play/
 Stack, M.: Russian nationalist advocates Eurasian alliance against the U.S. http://www.latimes.com/news/nationworld/world/la-fgw-dugin4-2008sep04_0,2871108.story
 Stan wojenny w Gruzji. <http://www.wprost.pl/ar/135924/>
 Gruzja-obawia-sie-ataku-na-Tbilisi/ „Time for Tough Question has Come“. <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19400>
 U.S., Georgia start joint drills near Tbilisi. <http://en.rian.ru/world/20080715/114022994.html>
 U.S., Georgia, Azerbaijan, Armenia, and Ukraine conduct exercise in Georgia. <http://www.eucrom.mil/english/FullStory.asp?art=1748>
 U.S. Official Says Tbilisi was Told to Avoid Armed Conflict with Russia. <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19226>
 U.S. Senators Lobby Anti-Aircraft, Anti-Armor Systems for Georgia. <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19292>
 Wanner, J.: Kravný Jom Kippur. Libri, Praha 2002
 Who supplied German rifles to Georgia? <http://www.iansa.org/regions/europe/g36-in-georgia.htm>